

MARKNADSDOMSTOLEN

DOM

2003:12

2003-04-28

Dnr B 6/02

SÖKANDE

Konsumentombudsmannen (KO),
118 87 STOCKHOLM

MOTPART

Wasa Kredit AB, 556311-9204,
Box 7233, 103 89 STOCKHOLM
Ombud: advokaten Staffan Wilow, Advokatfirman
af Petersens AB, Box 7495, 103 92 STOCKHOLM

SAKEN

Avtalsvillkor för kreditköp

DOMSLUT

Marknadsdomstolen förbjuder Wasa Kredit AB vid vite av fyrahundratusen (400 000) kr att vid erbjudande av kreditköp till konsument tillämpa avtalsvillkoret ”--- Tvisten kan också prövas av Stockholms tingsrätt.”, eller väsentligen samma villkor med innebörd att Stockholms tingsrätt är exklusivt behörig domstol att handlägga tvister mellan parterna.

YRKANDEN M.M.

KO har yrkat att Marknadsdomstolen skall förbjuda Wasa Kredit AB (Wasa) vid vite att vid erbjudande av kreditköp till konsumenter för enskilt bruk använda avtalsvillkoret ”Tvisten kan också prövas av Stockholms tingsrätt.” eller annat liknande villkor som innebär att Wasa ges rätt att ensidigt bestämma att tvist mot konsument skall prövas av tingsrätt på annan ort än svarandens hemort.

Wasa har medgett yrkandet.

GRUNDER OCH UTVECKLING AV TALAN

Parterna har i huvudsak anfört följande.

KO

Wasa är ett helägt dotterbolag till Länsförsäkringar Bank. Huvudkontoret är beläget i Stockholm. Wasa bedriver finansieringsverksamhet med kreditgivning till näringsidkare och konsumenter mot säkerhet i lös egendom. Till privatpersoner erbjuder bolaget kredit i samarbete med leverantörer och återförsäljare av bilar, husvagnar och motorcyklar. Bolaget ingår årligen cirka 60 000 konsumentavtal med en löptid på ungefär två till tre år, i vilka det nu aktuella villkoret ingår. Försäljning av avbetalningsgods med äganderättsförbehåll utgör en del av verksamheten.

Den i målet påtalade klausulen återfinns i punkt 30 i Wasas allmänna bestämmelser för kreditköp och har följande lydelse.

Tvist som gäller tolkningen eller tillämpningen av dessa bestämmelser ska parterna i första hand försöka lösa genom överenskommelse. Tvisten kan prövas av Allmänna Reklamationsnämnden i den mån nämnden är behörig. Tvisten kan också prövas av Stockholms tingsrätt.

KO har mottagit klagomål på tillämpningen av villkoret. Av anmälan framgår att vid en tvist angående betalning har kronofogdemyndigheten överlämnat ett mål till Helsingborgs tingsrätt för fortsatt handläggning, trots att Wasa hade begärt att målet skulle överlämnas till Stockholms tingsrätt i enlighet med det påtalade villkoret. Wasa anser således att villkoret ger bolaget valrätt i forumfrågan. Villkoret är därför att uppfatta som en prorogationsklausul.

Wasa har förklarat att villkoret har tillämpats i cirka 20 ärenden per år. Det har i dessa fall varit fråga om mål som av kronofogdemyndigheten överlämnats till tingsrätt såsom tvistiga. Härutöver har det varit möjligt för Wasa att åberopa villkoret i de cirka 30 mål per år som bolaget anhängiggör i allmän domstol efter ansökan om stämning.

Innebörden av det påtalade villkoret, både enligt dess ordalydelse och såsom det tillämpats i praktiken, är att den ger Wasa rätt att begära att alla mål skall handläggas vid Stockholms

tingsrätt. Detta gäller såväl mål som handläggs enligt reglerna för ordinarie tvistemål som mål som handläggs enligt de speciella reglerna för mål om mindre värden och oavsett om det är Wasa eller konsumenten som är kärke. Wasa kan också få ett mål handlagt vid Stockholms tingsrätt oberoende av vilken inställning konsumenten har till detta i en specifik tvist. Villkoret ingår vidare i ett standardavtal där det lätt undgår att uppmärksammas och som inte är individuellt förhandlingsbart.

Villkoret avviker från huvudregeln i tvistemål enligt vilken behörighet tillkommer tingsrätten i den ort där svaranden har sin hemvist och det strider även mot bestämmelsen om konsumentforum (10 kap. 1 § respektive 8 a § rättegångsbalken). Sistnämnda bestämmelse har tillkommit av sociala och konsumentskyddande skäl. Motivet för forumregeln för konsumentmål är att konsumenten i mål om mindre värden inte får ersättning för att låta sig representeras av ett platsombud medan näringsidkaren – som ändå i allmänhet måste anlita ett ombud – lika gärna kan anlita ett platsombud. Dessa avvikelser försvårar för konsumenten att få sin sak prövad i domstol och leder till en betydande obalans i avtalet. Dessutom försvåras konsumentens praktiska möjligheter till en rättvis prövning i domstol genom att denne kan komma att ådra sig resekostnader till Stockholm i samband med domstolsförhandlingar. Om komplicerade förlikningsförhandlingar inte kan föras per telefon kan konsumenten t.o.m. komma att åsamkas resekostnader redan innan rättegången inletts. Om konsumenten har en vanlig rättsskyddsförsäkring ersätts inte dessa kostnader ur försäkringen. Konsumenten kan inte heller använda ett hemortsombud för process i Stockholm eftersom merkostnader härför i princip inte är ersättningsgilla. En process i Stockholm kan också leda till att resekostnader uppkommer för de vittnen som konsumenten åberopar. Utöver de ekonomiska nackdelarna kan en process i Stockholm leda till mer besvär för konsumenten än om rättegången istället genomförs på konsumentens hemort. Villkoret kan också leda till att konsumenten inte har möjlighet att inställa sig till en förhandling, vare sig personligen eller genom ombud, eller att konsumenten väljer att acceptera en tredsdom eftersom han inte anser sig kunna föra fram sin sak i rättegången.

Villkoret är vidare ensidigt och saknar säkerhetsventil, till exempel av innebörd att prorogation förutsätter en överenskommelse i varje enskilt mål, eller, i vart fall, att ingen av parterna i ett specifikt ärende motsätter sig detta.

För att villkoret skall anses vara oskäligt talar också det förhållandet att dylika villkor tidigare var uttryckligen förbjudna i avtal om avbetalningsköp (17 § andra stycket i den numera

upphäva lagen [1915:219] om avbetalningsköp). När denna lag ersattes av konsumentkreditlagen (1977:981) och lagen (1978:599) om avbetalningsköp mellan näringsidkare m.fl. infördes visserligen inte någon motsvarande bestämmelse men skälet härför var att oskäligen proroationsklausuler ändå kunde angripas med stöd av 36 § lagen (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område.

Villkoret ingår i ett standardavtal som årligen erbjuds cirka 60 000 konsumenter. Det är påkallat från allmän synpunkt att förbjuda villkoret eftersom det innebär att möjligheterna för konsumenter att göra rättsligt befogade anspråk gällande inskränks. Det är därför principiellt viktigt att skäligheten av villkoret prövas av Marknadsdomstolen.

Wasa

Wasa är överens med KO om hur tvisten skall lösas men bolaget delar inte KO:s rättsliga bedömningar i målet. Med anledning av parternas diskussioner innan KO ansökte om stämning har bolaget inrättat sig efter KO:s uppfattning och tillämpar inte längre det omtvistade villkoret vid avtal med konsumenter.

BEVISNING

KO har som skriftlig bevisning åberopat det påtalade standardavtalet.

DOMSKÄL

Enligt 3 § första stycket lagen (1994:1512) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden (AVLK) kan Marknadsdomstolen pröva om ett avtalsvillkor, som en näringsidkare använder när han erbjuder varor, tjänster eller andra nyttigheter till konsumenter, med hänsyn till pris och övriga omständigheter är oskäligt mot konsumenten. Om så är fallet, får Marknadsdomstolen förbjuda näringsidkaren att i framtiden i liknande fall använda samma eller väsentligen samma villkor, om ett förbud är påkallat från allmän synpunkt eller annars ligger i konsumenternas eller konkurrenternas intresse.

Varken den omständigheten att Wasa har medgett KO:s yrkande eller att det påtalade villkoret – som Wasa gjort gällande – skulle ha upphört att tillämpas utgör hinder för Marknadsdomstolen att i sak pröva det påtalade villkorets skälighet.

Wasa har inte framfört några invändningar mot KO:s beskrivning av sakomständigheterna i målet och får genom sitt medgivande anses ha vitsordat att bolaget tillämpat det aktuella standardavtalet på sätt och i den omfattning som KO gjort gällande. Det måste därför anses utrett att det påtalade villkoret ingår i ett standardavtal av masskaraktär som inte utformats separat för enskilda fall och att avtalet använts av Wasa i samband med att bolaget – i samarbete med leverantörer och återförsäljare – erbjudit konsumenter att köpa varor på kredit. Mot bakgrund härav finner Marknadsdomstolen det påkallat från allmän synpunkt att pröva det påtalade villkoret.

Den marknadsrättsliga bedömningen enligt AVLK skall inriktas på om ett avtalsvillkor typiskt sett är oskäligt mot konsumenten. Detta anses bl.a. vara fallet om villkoret, med avvikelser från gällande dispositiva rättsregler, ger näringsidkaren en förmån eller berövar konsumenten en rättighet och därigenom åstadkommer en sådan snedbelastning i fråga om parternas rättigheter och skyldigheter enligt avtalet, att en genomsnittligt sett rimlig balans mellan parterna inte längre föreligger. Frågan om ett avtalsvillkor är att anse som oskäligt skall avgöras på grundval av en samlad bedömning av parternas rättigheter och skyldigheter. Även sådana villkor som presenterats eller utformats på ett vilseledande eller oklart sätt, så att konsumenten inte kan förutse vilka konsekvenser villkoret får för honom, är normalt att anse som oskäliga enligt AVLK (prop. 1994/95:17 s. 65).

Genom AVLK har direktiv 93/13/EEG om oskäliga villkor i konsumentavtal, antaget av Europeiska unionens råd den 5 april 1993, införlivats med svensk rätt. I artikel 3.3 i direktivet hänvisas till en vägledande, inte uttömmande, lista på avtalsvillkor som kan anses oskäliga. Enligt motiven till AVLK är villkoren i fråga typiskt sett att anse som oskäliga enligt AVLK i den mån de inte varit föremål för individuell förhandling (a. prop. s. 92 och 94). Ett av exemplen på avtalsvillkor som enligt nämnda lista typiskt sett är att bedöma som oskäliga är villkor vars mål eller konsekvens är att utesluta eller inskränka konsumentens rätt att gå till domstol (punkten q).

Oaktat det nu påtalade villkoret är oklart formulerat måste avsikten ändå vara att peka ut tingsrätten på den ort där Wasa har sitt säte som exklusivt behörig domstol att handlägga tvister med anledning av avtalet. Det är också utrett att villkoret tillämpats av Wasa på detta sätt. Villkoret – som mot bakgrund av det anförda måste uppfattas som en prorogationsklausul – strider på sätt KO gjort gällande mot dispositiva forumregler i rättegångsbalken. Marknadsdomstolen har i ett tidigare avgörande funnit en liknande prorogationsklausul vara

oskäligen mot konsumenten (MD 2002:23). Omständigheterna i förevarande mål föranleder inte Marknadsdomstolen att beträffande det nu påtalade villkoret göra annan bedömning.

Med hänsyn till det anförda skall KO:s yrkande om förbud bifallas. Förbudet bör dock ges en annorlunda utformning än vad KO yrkat. Förbudet skall förenas med vite eftersom det inte framkommit några särskilda skäl som gör detta obehövt (3 § fjärde stycket AVLK).

På Marknadsdomstolens vägnar

C H Fallenius

Ledamöter: Christer Fallenius, ordförande, Ingegerd Westlander, Anders Stenlund och Barbro Wickman-Parak. Enhälligt.

Sekreterare: Johan Rosén